

ג' ליינונות לעירון גפרשת השבוע
ערכים בידי גמסה ליבוביץ
 יו"ל ע"י מוסד תורה והשכלה למבוגרים ולנוער
 הסתדרות נשי מזרחי אמריקה

שופטים (תשי"ח) כ"א א-ט

עגלה ערופה.

א. שאלה כללית בטעם המצוה:

רמב"ם מורה נבוכים ג' פרק מ' עגלה ערופה תועלתה מנוארת, כי המביא אותה היא העיר הקרובה אל החלל ועל הרוב ההורג הוא מסנה, וזקני העיר הקהיא מעידים עליהם הסם, שהם לא התרשלו בתקן הדרכים ובסמירתם ולתייר כל שגול דרך, כמו שבא הפירוט בדברי חז"ל ("לא יאמרו ופטרנוהו בלא לוי"ט") ו"לא נהרג זה, מפני שסכחנו התקונים הכוללים, ואנחנו לא נדע מי הרגו"; ואי אפשר על הרב - עם החקירה ויציאת הזקנים והעומדים ולקיימת העגלה - שלא ירבו דברי בני אדם ואולי בפרסום הענין יודע התורג ויאמר מי שידעו או טמע ענינו... הנה כבר התבאר שתועלת עגלה ערופה היא לפרסם ההורג, לחזק זה הענין בהיות המקום אשר תערף בו העגלה לא יעבד בו ולא יזרע לעולם, טבעל הארץ יעשה כל תחבולה ויהקר עד טיוזע ההורג, כדי שלא תערף העגלה ולא תאסר ארצו עלינו לעולם.

רמב"ן ד"י ד"ה אל נחל איתן

וענין הערופה אשר ר"י אברהם, שהסם צורה לעשות כן על דעיר הקרובה, כי לולא טעמו עברה כדומה לה, לא נודמן סיהרג אדם קרוב מהם ומחטבות ה' עסקו לאין קץ אצלנו. אבל הרב אשר נבדדה נבוכים, כי הטעם גלות על הרוצח ולבער דמו, בעבור טברוב הפעמים יהיה ארוצה מן העיר אשר טביבות החלל, וכטיצאו הזקנים ויעסקו במדידה ההיא, וזקני העיר הקהיא יעידו לפני הבורא, שלא התרשלו בתקון הדרכים ובסמירתם, וטאינם יודעים מי הרג את זה, וכטיחקר הענין יאספו הזקנים ויביאו העגלה, ירבו בני אדם לידע בו, אולי יגלה הדבר. וכבר אמרו (ירושלמי סוטה פ"א ה"א), שאפילו תבוא ספחה וזאמר: פלוני הוא הרוצח - לא תערף (העגלה). ואם יודע הרוצח ויתרשטו ממנו ויעידו לפני הבורא על נפשותם כי לא ידעוהו, - יהיה זה זדון גדול; וכל הטומע סמך דבר כענין, יבוא ויעיד ויתפרסם הדבר, ויהרג (הרוצח) או ע"י בית דין או הטלך. ויתחוק הענין בהיות המקום אשר תערף בו העגלה לא יעבד בו ולא יזרע לעולם; ויכירו בו רוצח וידברו בו. והנה לפי הטעם הזה יש בתחבולה הזו תועלת, אבל המעטה איננו נרצה כעצמו. והיה ראוי עוד טיעטה בטדה טוב ראוי לזריעה שיכירו בו רואיו, כי נחל איתן לא יודע מדוע לא יעבד בו.

אברבנאל מוסיף לדברי הרמב"ן הנ"ל נגד הרמב"ם.

ואסר טיסופקו נגדו (ואסר עוד לשאל על הטעם שנתן הרמב"ם) למה צוה בעגלה בקר ולמה צוה טתהיה אשר לא עובד בה ולא מטה בעול?... ולמה צוה שתערף העגלה מאחור? ואם היה בטעם הרב: המורה, היה די בודוי דברים בלבד לפני הסנהדרין, או טיביצאו קרבן טור או כבש או עז ויתודו עליו!

1. מה הוא טעם מצוה עגלה ערופה לפי הרמב"ם?
 2. מהו טעם לתת טעם אחר למצוה זו?
 3. מה הן טענות הרמב"ן נגד הרמב"ם?
 4. באר את דברי הרמב"ן "יש בתחבולה זו תועלת, אבל המעטה איננו נרצה לעצמו".
 5. במה אפשר להסיר תלוונות הרמב"ן מעל הרמב"ם לפי טסת הרמב"ם במורה נבוכים מאמר ג' פרק כ"ו (הובאו בגליון תצוה תש"ה) החל מן, "כמו שחלקו אנשי העוון מבעלי התורה" עד "ודע זה הענין והבינהו".

ב. ידעו לא טפכה את הדם הזה.

סוטה מ"ה ע"ב

וכי על דעתינו עלתח טוקני בית דין שופכי דמי? הן? אלא שלא בא על ידינו ופטרנוהו בלא מזון ולא ראינוהו והנחנוהו בלא לוי"ט. (רס"י: ופטרנוהו בלא מזונות והוצרך ללסטם את הבריות ועל כך נהרג. טס: לא ראינוהו והנחנוהו יחידי בלא חכורה - והיינו "ועינינו לא ראו".)

ירושלמי סוטה ט' הלכה ו': רבנן דהכא פתרון קרייא בהורג (=רבנן דארץ ישראל מפרטים קרא טל "ידינו לא טפכה" דקא' על הורג) ורבן דתמן (דבבל) פתרון קרייא בהורג. רבנן דהכא פתרון קרייא בהורג: שלא בא על ידינו ופטרנוהו ולא הרגנוהו ולא ראינוהו ונחנוהו ועמעמנו על דינו (=כלומר נתעצלו וכיהו ולא הוציאו דינו לאור) ורבנן דתמן פתרון קרייא בהורג: לא בא על ידינו ופטרנוהו בלא הלוי"ט ולא ראינוהו והנחנוהו בלא פרנסה.

1. מה הם טני הבאורים למוטג המרחב טל טפיכות דמים הנתנסם כבבלי ובירושלמי? נטח לנטק את טניהם!
 2. מי טמפרטינו הולך בעקבות הידוטלמי?
 3. בעקבות מי טטניהם הולך המלכים: שלא היינו גדמא לרצה הזה לא על ידי כ"א. שלא נתנו לוי"ט להנרצה שלא ילך יחידי במקום.
 4. ולא ע"י שלא נתנו מזון לרופש וט"י כך הוצרך להרוג ולעשוק למלא בטנו.